

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından yanıtlanması için gereğini saygılarımla arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ

Zonguldak Milletvekili

Filyos Vadisi Projesi, Filyos Limanı ve Filyos Endüstri Bölgesi olmak üzere iki önemli ayaktan oluşmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından hazırlanan, <https://www.filyosvadisi.com/> web sayfasında, projenin lokasyonu, sektörler ve yatırım yapmada avantaj yaratacak konular belirtilmiştir. Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alabilecek, "Belirlenen Sektörler" ve "Yer Alması Muhtemel Sektörler" başlıkları altında, sektörler detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre; Filyos Endüstri Bölgesi'nde Yer Alabilecek, "**Belirlenmiş Sektörler**" başlığı altında şunlar sayılmıştır:

Orta ve Yüksek Teknoloji

1)Elektrikli Teçhizat İmalatı

2)Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı

3)Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı

4)Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı (30.10 ve 30.30 Hariç)

Filyos Endüstri Bölgesi'nde "**Yer Alması Muhtemel Diğer Sektörler**" başlığı altında ise sektörler;

Orta ve Yüksek Teknoloji

-Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı

-Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı

-Hava Taşıtları ve Uzay Araçları ile Bunlarla İlgili Makinelerin İmalatı

-Silah ve Mühimmat(Cephane)İmalatı

-Tıbbi ve Dişçilik ile İlgili Araç ve Gereçlerin İmalatı" şeklinde sıralanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından belirtildiği üzere; Filyos Endüstri Bölgesi'nde orta ve yüksek teknoloji, katma değeri yüksek ürünler üretecek tesislerin yer alması gerekmektedir.

Ancak buna rağmen Filyos Endüstri Bölgesi'nde, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş.'ye Filyos Endüstri Bölgesinde ön yer tahsisi yapılmış, 9 ayrı tesiste üretim yapacak Gübre Entegre Tesisi için 29.12.2021 tarihinde Bakanlığınıza ÇED başvurusunda bulunulmuştur. 27 Mayıs 2022 tarihli ÇED Nihai Raporu'nda; *"Projeye İlişkin Politik, Yasal ve İdari Çerçeve"* başlığı altında 42'inci sayfada; *"Proje için 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği Madde 24 gereğince Bakanlıkça Halkın Katılımı Toplantısı yapılmamasına karar verilmiştir."* ifadelerine yer verilmiştir.

13.06.2022 tarihinde de, Zonguldak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından, ÇED Olumlu Kararı İlanı yayımlanmış ve bu kararda; *"İlimiz, Çaycuma İlçesi, Filyos Endüstri Bölgesi Mevkii'nde, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş. tarafından yapılması planlanan "Filyos Entegre Gübre Üretim Tesisi" projesi ile ilgili olarak Bakanlığımıza sunulan ÇED Raporu İnceleme Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş ve değerlendirilmiş, proje ile ilgili olarak 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliğinin 14. maddesi gereğince Bakanlığımızca "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" Kararı verilmiştir. Yöre halkına ilanen duyurulur."* denilmiştir.

Yani Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alacak sektörler arasında bulunmamasına rağmen gübre fabrikası için ön tahsis yapılmış, ÇED ile ilgili süreçler, yöre halkı başta olmak üzere, çevre örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve kamuoyundan adeta kaçırılarak kağıt üzerinde tamamlanmış, son olarak da alınan ÇED olumlu kararı sadece tebliğ edilmiştir. Oysa gübre fabrikası; kapasitesi, kullanılacak kimyasallar ve bunların çevreye vereceği zararlar açısından detaylı bir şekilde incelenmelidir. Çünkü çok yüksek miktarda kimyasalın kullanılacağı gübre entegre tesisi, Filyos Deltası'ndaki bitki örtüsü ve canlılar açısından büyük bir risk oluşturmaktadır.

Filyos Deltası, Batı Karadeniz Bölgesi'nde Kızılırmak Deltası ile Sakarya Nehri arasında bulunan önemli bir deltadır. Nehirlerin denizlere karıştığı alanlarda oluşan deltalar biyolojik çeşitliliğin ve buna bağlı olarak kuş çeşitliliğinin en fazla olduğu yerlerdir. Zonguldak tür çeşitliliği açısından Türkiye'deki 10 il içindedir. Ülkede nadir görülen 30 kuş türünden 20'si Filyos Deltası'nda görülmektedir. Filyos Deltası yalnızca kuşlar için değil pek çok canlı grubu için de zengin bir ortamdır. Doğal yapı (morfoloji) ve kaynakları, biyoçeşitlilik açısından oldukça zengin bir deltadır. Sulak alan çok sayıdaki kuş türünün dinlenme ve beslenme alanını oluşturmaktadır ve sazlık alanlarda kıyı kuşu, balıkçıl, kamışçıl ve ötücü kuşlar gibi birçok çok bulunmaktadır. Filyos doğal ormanları, zengin bitki örtüsü ve yüzlerce canlının yaşam alanı olan uluslararası ölçekte öneme sahip bir bölgedir. Filyos Nehri Vadisi'nde, "Önemli Doğal Alanlar" kriterini sağlayan endemik bitki türleri bulunmaktadır. Bunun yanında Tepeli karabatak kuşu bu alanda üreyen önemli bir türdür. Filyos Nehir deltası boyunca uzanan sazlıklar kuşlar için çok önemli yerleşim alanlarıdır. Taraf olduğumuz Ramsar Sözleşmesi ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında tüm sulak alanlar koruma altına alınmıştır. Ayrıca kıyı kesiminde kumullar bulunmaktadır. Filyos Vadisi, korunması gereken birçok canlının bulunduğu özel bir alandır.

Filyos Endüstri Bölgesi'ne, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş tarafından kurulacak olan Gübre Fabrikası'nda ise yıllık yaklaşık 2 milyon ton gübre üretilecektir. Bu fabrikada 724 bin ton amonyak, 448 bin ton nitrik asit, 693 bin ton sülfürik asit, 156 bin ton fosforik asit, 581 bin ton üre kalsiyum, 660 bin ton amonyum nitrat, 330 bin ton DAP veya 495 bin ton NPK, kompoze gübre ve 224 bin ton amonyum sülfat gibi tehlikeli kimyasallar üretilecektir. Bu üretimlerde 235.620 ton kükürt, 507.000 ton fosfatın, 990 ton antikekin ve 45.600 ton potasyum klorür gibi kimyasal maddeler yüksek oranda kullanılacaktır. Tesisin Filyos Irmağı'ndan, yılda 20 milyon tona yakın suyu çekeceği de şirketin ÇED Raporu'nda ifade edilmektedir.

Gübre üretim tesislerinin, inşaa ve üretim süreçlerinde çevreye çok ciddi etkilerinin olduğu bilinmektedir. Gübre üretim tesislerinde üretim faaliyetleri sırasında kullanılan kimyasal maddelerin sentezlenmesi ya da ayrıştırılması sırasında ortaya çıkan toz ve kalıntıların hava ve toprakta yaratacağı olumsuz etkilerin yanı sıra, ısınma ve buharlaşma ile de kimyasal maddelerin bulunduğu bu tip tesislerin çevre kirliliğine neden olma riski yüksektir. Gübre fabrikalarında, hava emisyonu, su yollarına sıvı atık karışması, katı atıklar ve gürültü gibi sonuçlar doğabilmektedir. Amonyak ve üre üretim tesislerinde kullanılan hammaddelere bağlı olarak açığa çıkan, çoğu gaz halindeki yan ürünlere ek olarak atık su, atık ısı ve kullanılan işlem sonucu ortaya çıkan kullanılmış katalizör açığa çıkmaktadır.

Bunun yanında, 27 Nisan 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edilen, *"Başta Marmara Denizi Olmak Üzere Denizlerimizdeki Müsilaj Sorununun Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"* Raporu'nun "Marmara Denizindeki Kirlilik Kaynakları Başlığı Altında, 402'inci sayfada Sanayi Faaliyetleri arasında **"Gübre Sanayii"** de yer almaktadır. Raporun "Sonuç ve Çözüm Önerileri" kısmında; *"Biyolog İlham Artüz ve Prof. Dr. Fikret Baykut tarafından 1986 yılında yayımlanan bir çalışmada yer alan aşağıdaki bu ifadeler, Marmara Denizi'ndeki kirliliğin giderek artacağı yönünde yapılan açık bir uyarıdır. "Bulanıklık (...) Marmara Denizi'nde gittikçe azalan oksijen miktarı, suların hidrografik şartlarındaki (...) değişimlerden ileri geldiği gibi, bu denize çevredeki yerleşim ve endüstri merkezlerinden bırakılan ve sudaki çözünmüş oksijenin yitirilmesine yol açan atıkların etkisi ile oluşmaktadır. Örneğin İzmit, Gemlik, Bandırma Körfezlerinde bulunan kağıt, **gübre, azot sanayi gibi kuruluşlarından** Marmara Denizi'nin eutrofikasyonuna yol açan tonlarla ifade edilebilecek fosfat, nitrat, amonyak bileşikleri bırakılmaktadır. Bu şekilde oksijeni yitiren, gerekse başta fitoplankton olmak üzere biyolojik prodüksiyonu artıran etkenler nedeni ile Marmara Denizi'nin bulanıklığı giderek artmaktadır."* uyarısına yer verilmiş, ayrıca komisyona gelen akademisyenlerin uyarıları dikkate alınarak hazırlanan Cumhuriyet Halk Partisi muhalefet şerhinin, "Öneriler" kısmının 54'üncü maddesinde *"Kimi hidrobiyologlar ve uzmanlar, deniz bilimcileri Marmara Denizi'nde yaşanan **bu aşırı kirlenme kritik eşiğinin Karadeniz'de de aşılmakta olduğu** yönünde kamuoyunu uyarmaktadır. Bu uyarıların da bir an evvel dikkate*

alınması ve gerekli tedbirler için çalışmalar başlatılması şarttır” diyerek Karadeniz’deki artan kirliliğe dikkat çekilmiştir.

Tüm bu verilere göre, çok yüksek oranda kimyasalların kullanılacağı, gübre entegre tesisi, Filyos ve Karadeniz açısından tam bir çevre felaketine neden olacaktır.

Bu çerçevede;

1)Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından Filyos Endüstri Bölgesi’nde yer alacak sektörler arasında olmamasına rağmen bu bölgede, yüksek oranda birçok kimyasal maddenin kullanılacağı, Karadeniz’i, Filyos Kuş Cenneti’ni, Filyos Deltası’nı ve çevreyi olumsuz şekilde etkileyeceği çok açık olan gübre fabrikası kurulmasına neden izin verdiniz?

2)Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından Filyos Endüstri Bölgesi’nde yer alacak sektörler arasında olmamasına rağmen, bu bölgede, “Gübre Entegre Tesisi” kurulması Filyos Endüstri Bölgesi’nin kuruluş amacına uygun mudur?

3)Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından Filyos Endüstri Bölgesi’nde yer alacak sektörler arasında olmamasına rağmen, bu bölgede Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş.’ye “Gübre Entegre Tesisi” kurulmasına izin verilmesinin nedeni, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş.’nin kurucusu ve sahibinin, aynı zamanda Varlık Fonu Yönetim Kurulu Üyesi olan Fuat Tosyalı olması mıdır? Tosyalı Holding dışında bir başka holding bu tesisin kurulmasını talep etseydi, buna izin verir miydiniz?

4)Yapılacak olan gübre fabrikasının Karadeniz’e, Filyos Kuş Cenneti’ne, Filyos Deltası’na ve çevreye etkileri araştırılmış mıdır?

5)Bakanlığınıza, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş.’nin Filyos Endüstri Bölgesi’nde kuracağı Gübre Entegre Tesisi ile ilgili sunulan ÇED başvurusunun en önemli aşaması olan “Halkın Katılım Toplantısı” neden yapılmamıştır?

6)Halkın katılım toplantısının yapılmamasının nedeni Zonguldak’lıların ve bölge halkının “Gübre Tesisi”nin yapılmasına karşı çıktığının Bakanlığınıza bilinmesi ve gübre entegre tesisine karşı, bir kamuoyu oluşmasının engellenmek istenmesi midir?

7)Filyos Endüstri Bölgesi’nde kurulacak gübre fabrikasının ÇED sürecinin Zonguldak halkından ve kamuoyundan kaçırılırcasına, taraf olduğumuz “Ramsar Sözleşmesi’ne” aykırı olarak Bakanlığınıza adeta bir “oldu bitti”ye getirilerek tamamlanması, Çevresel Etki Değerlendirme raporu alınmasının amacına uygun mudur?

8)Karadeniz’e, Filyos Kuş Cenneti’ne, Filyos Deltası’na ve çevreye çok ciddi olumsuz etkiler verecek olan Tosyalı Gübre Fabrikası’nın ÇED sürecini üstü kapalı şekilde tamamlamak Bakanlığınızın “çevreyi korumak” amacı ile örtüşmekte midir?